

ანალიტიკურ ტერმინთა სტრუქტურულ-სემანტიკური
თავისებურებაანი

ცნობილია, რომ, ჩვეულებრივი სიტყვისაგან განსხვავებით, ტერმინი ცნების უბრალო დასახელებას კი არ წარმოადგენს, არამედ გარკვეულ საკლასიფიკაციო სისტემაში მყოფ ცნებას წარმოგვიდგენს დამის შინაარსს გადმოგვცემს. ამიტომაცაა, რომ ტერმინოლოგიურ პრობლემათა რთულ წყებაში ტერმინის მნიშვნელობასა და სტრუქტურას შორის აზრობრივი ურთიერთობის საკითხებს განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება. ტერმინი სტრუქტურულად ისე უნდა იყოს აგებული, რომ რაც შეიძლება სრულად ასახავდეს ტერმინოლოგიურ სისტემის იმ რთულ ორგანიზაციას, რომელსაც ცნებათა იერარქია ანუ ტერმინთა ლოგიკურ-სემანტიკური სუბორდინაცია ეწოდება.

ამ მხრივ ყურადღებას იქცევს ტერმინთა ერთი სტრუქტურული ტიპი, რომელიც სამეცნიერო ლიტერატურაში ანალიტიკური ტერმინების, ანუ ანალიტიკური ტერმინების სახელწოდებითაა ცნობილი¹.

ანალიტიკურია ტერმინი, როდესაც ამა თუ იმ სპეციალური ცნების განოსახატავად ერთი სიტყვა კი არაა აღებული, არამედ რამდენიმე სიტყვა, ანუ ტერმინოლოგიური გამოთქმა (იგივე ტერმინოლოგიური შესიტყვება), რომლის კომპონენტები ერთი რთული ცნების დასახელებას გვაძლევს (საბურღი ავტომატი, მანწილებელი ლილვაკი, საგლინი მანქანა, მარტი ქმედების კოეფიციენტი, მოცულობითი კუმშვის ადიაბატური მოდული და მრავალი სხვა).

ანალიტიკური ტერმინები გარკვეული სინტაქსური საშუალებებითაა შედგენილი. ესენია ძირითადად მსახვგრელ-სახვგრულები, სადაც მსახვგრელები, აწესებენ რა ძირითად სატერმინირებელ ცნებას სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით, ამ ცნებათა თითქმის უსასრულო დიფერენ-

¹ См.: В. М. Овчаренко, Термин, аналитическое наименование и номинативное определение: Современные проблемы терминологии в науке и технике. М., 1969, с. 94.

ციაციის საშუალებას იძლევიან. ასე, მაგალითად, მანაზღვრელთა ვარიაციის წყალობით სოფლის მეურნეობის ტერმინოლოგიაში სიტყვა **ფუტკარის** 46 სახეობაა წარმოდგენილი (ველური ფუტკარი, გრძელხორთუმა ფუტკარი, ქონდარა ფუტკარი, დიდი ფუტკარი, თათფართო ფუტკარი, მოღალე ფუტკარი, მეთაფლია ფუტკარი, ტყის მეთაფლია ფუტკარი, ეული ფუტკარი, დაუფრენი ფუტკარი, მუშა ფუტკარი, გუშაგი ფუტკარი, მაცნე ფუტკარი, ქურდი ფუტკარი, ძიძა ფუტკარი, მზვერავი ფუტკარი, ღედალი ფუტკარი, მროკველი ფუტკარი, მტკეპნელი ფუტკარი, მწმენდელი ფუტკარი, უნესტრო ფუტკარი, აფრიკელი ფუტკარი, ქართული რუხი მთის ფუტკარი და მრ. სხვ.), თევზების 60-მდე დასახელებაა აღნიშნული, ცხენების ასამდე სახეობაა მოცემული და ა. შ.

ასეთ შესიტყვებებში ცალკეული კომპონენტი დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მქონეა, ხოლო შესიტყვების მთლიანი მნიშვნელობა უდრის შემცველი კომპონენტების მნიშვნელობათა ჯამს.

ანალიტიკურ ტერმინთა ამ ჯგუფს, რომელსაც სხვაგვარად თავისუფალი ანუ დენტაცირი შესიტყვება ეწოდება. უპირისპირდება სინთეზური ანუ იდიომატიური ტერმინოლოგიური გამოთქმები, რომელთა დაყოფა ცალკეულ ნაწილებად არ შეიძლება. ასეთ ტერმინებში გამოთქმის მნიშვნელობა კი არ უდრის მისი კომპონენტების ჯამს, როგორც ეს ზემოთ გვექონდა, არამედ ყველა კომპონენტისაგან ერთი საერთო მნიშვნელობა გამოიყვანება. ისინი ძირითადად ტერმინოლოგიური ფრაზეოლოგიზმების სახელწოდებით არიან ცნობილი: ბერლინის ლაყვარდი (იგივე რკინის ლაყვარდი), არქიმედეს ზორბალი, ცხენის განედები (გეოფიზიკაში) და სხვ.

აქ ჩვენი მსჯელობის საგანი პირველი რიგის შედგენილი ტერმინები, ანუ სინტაქსური გზით მიღებული ანალიტიზმები იქნება.

ეს აღწერთი (ორ- და მეტკომპონენტიანი) გამოთქმები ტერმინოლოგიაში იმავე ფუნქციას ასრულებენ, რასაც ერთსიტყვიანი დასახელებები და ამ ტერმინოლოგიის ლექსიკური სისტემის განუყოფელ ნაწილს შეადგენენ.

2 სოფლის მეურნეობის ტერმინოლოგია, თბ., 1959. საკუთრივ „მეფუტკრეობის ტერმინოლოგიაში“ ამ დასახელებათა რიცხვი შეიძლება ბევრად მეტიც იყოს.

3 არჩ. ჯ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი, თევზების ნომენკლატურა, თბ., 1975.

4 სოფლის მეურნეობის ტერმინოლოგია, 1959.

5 სამეცნიერო ლიტერატურაში „ფრაზეოლოგიზმი“ უფრო ფართო მნიშვნელობითაც ვგვხვდება, კერძოდ, იგი ყოველი ტერმინოლოგიურად რთული ენობრივი წარმონაქმნის განოსახატავლაც გვევლინება.

ანალიტიკურ ტერმინთა ბუნების, სემანტიკისა და სტრუქტურის შესწავლა სპეციალისტ-ტერმინოლოგების განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს, რადგანაც მათი რიცხვი ამა თუ იმ დარგის ტერმინოლოგიურ სისტემაში დიდზე დიდ პროცენტს ქმნის. ისინი რიცხობრივად შეუღარებლად მეტია, ვიდრე ერთატიყვიანი ტერმინები და პროდუქტიულობის ხარისხის მიხედვით ბევრად აღემატება თვით სალიტერატურო ენის შესიტყვებათა შესაძლებლობებს. თუ სალიტერატურო ენაში ახალ სიტყვათა შექმნის მთავარი წყარო ძირითადად აფექსაციის მეშვეობით სიტყვათა წარმოებაა, ტერმინოლოგიაში სრულიად გარკვევით, სიტყვათა აფექსაციის პარალელურად, სინტაქსურ საშუალებებს ეძლევა უპირატესობა. სწორედ ეს შესიტყვებებია, რომლებიც, სხვა ნიშნებთან ერთად, გამოარჩევს ტერმინოლოგიას საერთო ენისაგან, როგორც თავისთავად სისტემას.

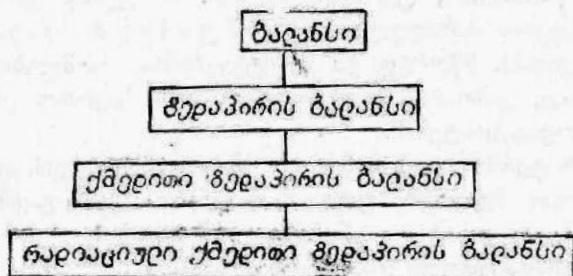
ანალიტიკურ ტერმინთა ეს სიმრავლე ამა თუ იმ დარგის ფუნქციური ამოცანებითაა შეპირობებული. მათ უნარი აქვთ გადმოგვცენ ვრცელი ინფორმაცია და ახალი ენობრივი საშუალებებით გამოხატონ სანომინაციო ცნებათა რთული და ფართო დიაპაზონი.

ამგვარი ტერმინების წყალბოთ ყველა სახის დოკუმენტაციებში (საკავშირო თუ რესპუბლიკურ კლასიფიკატორებში, რუბრიკატორებში, სტანდარტებში და ა. შ.), სადაც ცნებათა ზედმიწევნითი დეტალიზაციაა წარმოდგენილი, დაუბრკოლებლად ხერხდება ნებისმიერი ინფორმაციის რეალიზაცია და სათანადო შინაარსის ადეკვატური გადმოცემა.

არატერმინოლოგიური და ტერმინოლოგიური სინტაქსური შესიტყვები არა მხოლოდ რიცხობრივად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. მიუხედავად იმისა, რომ ამ შესიტყვებათა გრამატიკული მოდელები და სემანტიკური ურთიერთობანი კომპონენტებს შორის თითქმის არ განსხვავდებიან საერთო ქართულის ორ- და მრავალწევრა გამოთქმებისაგან, ტერმინოლოგიანი მათ გარკვეული სპეციფიკა ახასიათებთ. ეს, უპირველეს ყოვლისა, არის ტერმინოლოგიურ შესიტყვებათა ამორჩევითობის უნარი და სიტყვათა შემცველობის განსაზღვრულობა. იგი საერთო ენის შესიტყვებათა მრავალფეროვნებიდან მხოლოდ ცალკეულ სახეებს აძლევს უპირატესობას და თანაც ისე, რომ ქმნის ტერმინოლოგიისათვის თავისებურ რეგულარულ მოდელებს.

მთავარი ნიშან-თვისება ტერმინოლოგიური განოთქმებისა, რომელსაც საგანგებოდ უნდა გავსვას ხაზი, ის არის, რომ ისინი (ეს აღწერითი ტერმინები) ცნებათა სისტემურობის გამოხატვის უნივერსალურ საშუალებადაა მიჩნეული. ცნებათა სისტემურობაში ვგულისხმობთ მათს ისეთ კლასიფიკაციას, რომელიც მნიშვნელობათა გვარეობით-სახეობით ურთიერთობანი ვლინდება: მსაზღვრელი სახეობითი ცნების გამომხატველია, საზღვრული კი — გვარეობითისა. გამოთქმებ-

ში: ზედაპირის ბალანსი, ქმედითი ზედაპირის ბალანსი, რადიაციული ქმედითი ზედაპირის ბალანსი — ტერმინი ბალანსი გვარეობით ცნებას აღნიშნავს, ხოლო მსაზღვრელები (ზედაპირსა, ქმედითი, რადიაციული) — სახეობით ცნებებს, თღონდ ამ უკანასკნელთა შორისაც ვარკვეული დაქვემდებარებაა, რომელიც სქემის სახით ამგვარად უნდა წარმოვიდგინოთ:

ბალანსი გვარეობითი ცნების გამომხატველია, ზედაპირის ბალანსი კი — სახეობითისა. თავის მხრივ, ზედაპირის ბალანსი მომდევნო გამოკქმისათვის ჰიპოთეზაა, ანუ უფრო ზოგადი ცნების აღმნიშვნელი და, ამდენად, პირობითად — გვარეობითი ცნების გამომხატველი, ხოლო ბოლო კომბინაცია, სადაც ბალანსის კიდევ უფრო დეტალიზებული სახეობაა მოცემული, ჰიპოთეზად ნიიზნევა, რადგანაც იგი ქმედითი ზედაპირის ბალანსის სახეობითი ნაირგვარობაა.

ამგვარად, ცნებათა ზუსტი მნიშვნელობების დასადგენად, რაც განყენებულად კი არ ხდება, არამედ ამა თუ იმ დარგის ცნებათა მთელს სისტემაში, ანუ სხვა ცნებებთან ლოგიკურ კავშირში, შედგენილი ტერმინები უთუოდ მარჯვე საშუალებაა და პრაქტიკულად იმ ამოცანის გადასაწყვეტად მეტად მოხერხებული.

სებორდინაციის კიდევ უფრო თვალსაჩინო მავალითს გვიჩვენებს თ. კანდელაკის მიერ შემოთავაზებული სქემა, რომელიც ტერმინების აღმნიშვნელ ტერმინთა საკლასიფიკაციოდ შედგენილია.

აი, ასეთია ტერმინთა კლასიფიკაციის იერარქია, ის ლექსიკურ-სემანტიკური ჯგუფები, რომლებიც ამ ტერმინთან დაკავშირებით გა-

⁶ Т. Л. Канделаки, Работа по упорядочению научно-технической терминологии и лингвистические проблемы, возникающие при этом: Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. М., 1970, с. 46.

მოიყოფა, რაც ძირითადად ლექსიკალიზებული შესიტყვებების საშუალებით ხორციელდება (იხ. სქემა).

სტრუქტურის მიხედვით წედგენილი ტერმინოლოგიური გამოთქმები ორ-, სამ- და მეტაკომპონენტიანი შეიძლება იყოს. ჩვეულებრივ, გავრცელებულია ბინარული ანუ ორწევრიანი ტერმინები. შედგენილი ტერმინების ელემენტებს შორის სინტაქსური ურთიერთობის თვალსაზრისით, ამათგან ყველაზე გავრცელებულია მსაზღვრელსა-ზღვრულისა მოდელი (კავოვანი ქანი, გრძივი ზამბარა, მოლეკულის დაშლა, სიმძლავრის გადამწოდა, მოქცევის ციკლი, სტერეოტიპის ჩამოსასხმელი ავტომატი და სხვ.). ამათგან განსაკუთრებული აქტიურობით ატრიბუტულმსაზღვრელიანი ტერმინები ხასიათდება (ღრუ ავური, ორობითი კოდი, გამაუწყლოებელი თაბაშირი, ნამუშევარი ჰაერი და სხვ.).

გარდა მსაზღვრელებისა, რთულ გამოთქმათა ცალკეულ კომპონენტებად, ანუ საზღვრულის თანხლებ სიტყვებად შეიძლება სხვა სიტყვებზე გვევლინებოდეს, ძირითადად ზმნისართები, ინსტრუმენტალისის ფორმები, თანდებულები, კავშირები და სხვ. (პირდაპირ შეერთება, ზედდებით ბმა, ცვეთა ღუნვისას, გამოცდა სვლისას, ცეცხლით ჩამოწმენდა, რულონების თრად განყოფები, აირით შედუღება, ჰაერზე მშრალი ავური, სიხისტეზე ვაანგარიშება, დამხმარე ფაჩით ამუშავება, ღუმელთან მომუშავე მემუშევეები, თხევად მიწაზე დამხადებული ბეტონი, მაღალ ტემპერატურაზე გამომწვარი ავური, ფასონური და გრძივი ჩარხვის ავტომატი და სხვ.).

თანხლებ ანუ დამაზუსტებელ სიტყვათა ტიპები შეიძლება ნაირგვარი იყოს და მათგან შემდგარი სემანტიკური ჯგუფებიც — საკმაოდ ვრცელი. ისინი შეიძლება გამოხატავდნენ სხვადასხვა პროცესების, სამუშაო იარაღების — დანადგარების, აგრეგატების, აპარატების, ნაწიანების, ხელსაწყოებისა და მისთანათა დასახელებებს, მოუთითებდნენ ამა თუ იმ საგნის მასალაზე, ფორმასა და ფერზე, მათს დანიშნულებაზე, აღნიშნავდნენ სხვადასხვა ტექნოლოგიურ პროცესებს, ერთი სიტყვით, აზუსტებდნენ მოცემული ცნების ძირითადსა და პერიფერიულ ნიშნებს, ანალიტიკურ ტერმინებს მიეკუთვნება გვარისაგან მომდინარე ტერმინებიც, ე. წ. ეპონიმები, რომლებშიც რთული სიტყვის ერთ-ერთი კომპონენტი საკუთარ სახელს წარმოადგენს და მომდინარეობს ვამომგონებლის, ხალხის, ადგილისა და მისთანათა სახელწოდებებისაგან (ფრანკლინის აპარატი, რიგი-ლეღოუკის ეფექტი, მორზეს ანბანი, გაუსის ხმაური და სხვ.).

როგორი სემანტიკისა და რა წარმომავლობისაც უნდა იყოს ეს ლექსიკალიზებული ტერმინოლოგიური გამოთქმები, მათი არსებო-

ბა რეალობა ტერმინოლოგიაში და სხვა ლინგვისტურ პრობლემათა შორის სათანადო ასახვა უნდა პოვონ.

ანალიტიკურ ტერმინთა დასახასიათებლად უნდა ითქვას ისიც, რომ მათი სემანტიკური სტრუქტურა გამჭვირვალეა, რადგანაც ამგვარ ტერმინებს მოტივაციის განსაკუთრებული სიციხადე ახასიათებთ: შესიტყვებაში თითოეულ კომპონენტს თავისი გარკვეული მნიშვნელობა აქვს და მთელი გამოთქმა ზედმიწევნითი სიზუსტით ახერხებს ცნებაზე სწორ ორიენტაციას.

ამას გარდა, რთულ ტერმინოლოგიურ გამოთქმებს სხვა უპირატესობაც აქვთ. ისინი, არატერმინოლოგიური გამოთქმებისაგან განსხვავებით, არ ხასიათდებიან სინონიმით (უოველ შემთხვევაში, ძალიან იშვიათად)⁷. ამას კი ტერმინოლოგისათვის არცთუ მცირე მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც ნიშნისა და აღსანიშნის იზომორფიზმი, ანუ ნიშანსა და აღსანიშნს შორის ურთიერთცალსახა დამოკიდებულება, ერთ-ერთი მთავარი პირობაა სწუობრი ტერმინოლოგიური სისტემის შესაქმნელად.

აღსანიშნზე სწორი ორიენტაცია, მოტივაციის სიციხადე და სინონიმობის გაჩენის ნაკლები შესაძლებლობა — აი, ყველა ის ძირითადი ნიშანი, რომლებშიაც ანალიტიკური გამოთქმები ხასიათდება.

სწორედ ამით უნდა ახსნებოდეს ის ფაქტი, რომ ტერმინოლოგიურ პრაქტიკაში ეს შედგენილი ტერმინები უხვადაა შემოტანილი და საკმაოდ დიდი ვაგრცელებსაა.

მიუხედავად იმ თვისებებისა, რომლებზედაც ზემოთ იყო საუბარი, ტერმინოლოგიურ გამოთქმებს ანუ შესიტყვებებს გარკვეული ნაკლოვანი მხარეებიც ახლავს. ნომინაციის მოტივირებულობა და შესაბამის ცნებაზე სწორი ორიენტაციის უნარი თუმცა მნიშვნელოვანი სემასიოლოგიური უპირატესობანია, მაინც არ შეიძლება ჩაითვალოს იმ ორიენტირად, რომელიც საკმარისი იქნებოდა იდეალური ტერმინოსათვის. უოველი ტერმინი (ანალიტიკურ იქნება თუ სინთეზური), ბუნებრივია, იმ საერთო მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს, რომლებიც სამეცნიერო ტერმინს წაეყენება. ტერმინი, ჩამოთვლილ მახასიათებლებთან ერთად, უნდა იყოს სხარტი, ეკონომიური და ჰქონდეს სიტყვაწარმოების განსაკუთრებული უნარი. ანალიტიკური ტერმინები კი რთული სემიოტური წარმონაქმნებია, მოუქნელი და ძნელად მოსახმარია, ახალ ტერმინთა საწარმოებლად კი — თითქმის გამოუყენებელი. ამგვარი გამოთქმები განსაკუთრებულ სირთულეს ქმნიან ტერმი-

7 С. Д. Береснев. О терминологической фразеологии: Вопросы частной лингвистики (труды кафедры иностранных языков), Свердловск, 1960, с. 135—136.

წიგრაფიაში ლექსიკოგრაფიული აღწერისას, როდესაც საჭირო ხდება ლექსიკონში მათი ინვერსიული წყობით რეგისტრირება.

ეს სირთულე კიდევ უფრო სავრძობია, როდესაც ბინარული გამოთქმის წევრებს, თავის მხრივ, ახლავს სხვა ამხსნელი სიტყვები, ე. ი. როდესაც გამოთქმა ორზე მეტკომპონენტია, სადაც არაერთ-გვაროვანი განსაზღვრებები დამოუკიდებლად განსაზღვრავს ერთ საზღვრულს და თვითონ ეს განსაზღვრებები ერთმანეთთან არ ქმნიან სინტაგმას.

ამგვარ რთულკომპონენტთან გამოთქმებში, სადაც თვალში საცემია სიტყვათა განლაგების არაბუნებრიობა, ვრცელი ტერმინოლოგიური შესიტყვებები მრავალმხრივ დაბრკოლებებს აწყდება. ინვერსიას ერთნაირად არ ემორჩილება ანალიტიკური გამოთქმის ყველა რგოლი, საჭირო ხდება მთლიანი ფრაზის სეგმენტაცია ძირითად ანუ საყრდენ გამოთქმებად და მათთან დაკავშირებულ პერიფერიული მნიშვნელობის მატარებელ ელემენტებად.

დღეისათვის ლექსიკოგრაფირების ეს ფორმალური მეთოდები, რომლებიც მრავალკომპონენტთან ტერმინოლოგიურ გამოთქმებს უკავშირდება, ჯეროვნად დამუშავებული არაა და ეს საკითხი დაუყოვნებლივ გადაწყვეტას საჭიროებს⁸.

ანალიტიკურ ტერმინთა მოუქნელობა, მათი არაკომპაქტურობა არის მიზეზი იმისა, რომ ენაში თავს იჩენს ტენდენცია ნათი კონდენსაციისა, რაც იმაში გამოიხატება, რომ გამოთქმაში შეშავალ მორფემათა რიცხვი მცირდება, რამდენიმე კომპონენტი ერთ მთლიან წარმონაქმნად ერთიანდება, ე. ი. კომპოზიტად იქცევა, ხოლო მნიშვნელობა უცვლელი რჩება. ეს ტენდენცია ვაკომპოზიტებისა საერთო ქართულშიც გამოკვეთილია, მაგრამ პროდუქტიულობა ტერმინოლოგიაში იმდენად სავრძობია, რომ საერთო სალიტერატურო ენისა და ტერმინოლოგიის შეპირისპირებისას საგანგებოდ ტერმინის ამ სტრუქტურულ თვისებაზეც მიუთითებენ.

ტერმინოლოგიაში რთულ სიტყვათა შედგენის ინტენსიური პროცესი, რომელიც დამახასიათებელია როგორც ქართული, ისე სხვა ენების ტერმინოლოგიური სისტემებისათვის, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, რადგანაც იგი ურთულეს ცნებათა მნიშვნელობის შედარებით კომპაქტურად ვადმოცემის შესაძლებლობას იძლევა, და,

⁸ დაწერილებით ამის შესახებ იხ. რ. ლაშვაშიძის სტატია: „საქონელმცოდნეობის ტერმინოლოგია და ამ დარგის ტერმინთა ლექსიკოგრაფიული ფიქსირების ზოგი საკითხი“; იქვე, XX XI, 1992, გვ. 170—185; ამავე საკითხებს ეხება ნ. ბურჭულაძის სტატიაც—„ტერმინოლოგიურ გამოთქმათა სტრუქტურული ტიპები ტექნიკური ტერმინოლოგიის მასალაზე“; ქსკს, X, 1991.

თანაც, ისე, რომ რელიეფურად იყოს წარმოჩენილი სიტყვის მოტივაცია, მისი შინაგანი ფორმის გამჭვირვალობა.

განსაკუთრებულ მიდრეკილებას გაკომპოზიტივისადმი ორსიტყვიანი (მსახვრელ-სახლერულიანი) გამოთქმები იჩენენ, თუმცა არცთუ ცოტა მაგალითები მრავალწევრა გამოთქმებშიც სიტყვათა შერწყმისა.

ამ თვალსაზრისით რომ შევედართთ ერთმანეთს ადრე გამოცემული და ამჟამინდელი ტერმინოლოგიური ლექსიკონები, ვნახავთ, რომ პროცესი გაკომპოზიტივისა დღეს გაცილებით მეტი ინტენსიურობით ხასიათდება:

იყო:	არის:
ხე-ტყის საზოდი	ხეტყესაზოდი
სიღრმის საზომი	სიღრმესაზომი
ტალღის საზომი	ტალღასაზომი
ელექტრული გადაცემა	ელექტროგადაცემა
ბურღვა კერნის აღუბლად	კერნაუღუბელი ბურღვა
ფოტომეტრი ტოლკონტრასტულ ველებით	ტოლკონტრასტულველებიანი ფოტომეტრი და ა. შ.

კონდენსაციის გზით მიღებული ტერმინებიდან ყურადღებას იქცევს ქიმიის ტერმინოლოგიაში გამოყენებული რაზულ სიტყვათა მოდელები. ნიმუშისათვის საკმარისი იქნებოდა დაგვესახელებინა ტერმინ მჟავას შემცველი ორ-, სამ- და მეტკომპონენტისანი რთული სიტყვები, რომლებიც კომპოზიციის საშუალებითაა შედგენილი:

ძმარმჟავა (ჰდრ. уксусная кислота), გოგირდმჟავა (серная кислота), ლიმონმჟავა (лимонная кислота), შარდმჟავა (мочевая кислота), აზოტმჟავა (азотная кислота), ნახშირმჟავა (угольная кислота), ლორწომჟავა (слизевая кислота), წყალბადგოგირდმჟავა (сероводородная кислота), ჭიფერმჟავა (карминовая кислота) ეთილფენილბარბიტურმჟავა (этилфенилбарбитуровая кислота) და სხვ.¹⁰

მრავალკომპონენტისანი გამოთქმათა კონდენსაციის ნიმუშად გამოდგება აბრევიატურებიც, რომლებიც შეიქმნება მთელი ფრაზის შინაარსსაც გადმოგვემდეს (ნეილონი, ლაზერი, მაზერი და მისთანანი).

⁹ ანალოგიური ახალი წარმოებანი უსასრულოდ შეიქმნება გაიზარდოს ცალკეული ტერმინების მაგალითზე — გამოცემული თუ გამოსაცემად მოწაზადებული ტერმინოლოგიური ლექსიკონებიდან.

¹⁰ 1970 წელს გამოცემულ „ქიმიის ტერმინოლოგიაში“ 250 ასეთი ერთეულიდან (მჟავას დასახელებებიდან) თითქმის ყველა ანგვარადაა ნაწარმოები. დასახელებულ წიგნში უხვადაა მოცემული ამ რეგის სხვა მაგალითებიც.

არანაკლებ ინტერესს იწვევს ტერმინოლოგიაში რთული სიტყვის ის მოდელები, რომლებიც აფიქსოიდების (პრეფიქსოიდებისა და სუფიქსოიდების) საშუალებითაა შედგენილი¹¹.

სინტაქსისა და ობიექტზე სწორი ორიენტაციის თვალსაზრისით კონდენსაციის გზით მიღებული კომპოზიტები ისევე აკმაყოფილებენ ტერმინისათვის წაყენებულ მოთხოვნებს, როგორც ფრაზეოლოგიზმები ანუ შესიტყვებები. ამასთანავე, იმგვარივე ინფორმაციულობით ხასიათდებიან, როგორც ეს უკანასკნელები.

ზოგადი დასკვნა, რომელიც შეიძლება გაკეთდეს ამ ენობრივ პროცესთან დაკავშირებით, ასეთი შეიძლება იყოს:

რთულ სიტყვათა შედგენას ქართულ სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში ძირითადად საერთო სალიტერატურო ენის საშუალებები უდევს საფუძვლად, ამიტომ ტერმინოლოგიისათვის არაა უცხო რთული სიტყვის არც ერთი მოდელი. მიუხედავად ამისა, ტერმინოლოგიაში შესიტყვებათა რთულ სიტყვებად ქცევის პროცესები, რომლებიც უჩვეულო ინტენსიურობით ხასიათდება, მაინც საგანგებო შესწავლის საგანი უნდა გახდეს. სისტემურად უნდა იქნეს აღრიცხული კონდენსაციის რეგულარული მოდელები ცალკეული დარგების მიხედვით, უნდა გაირკვეს გამოთქმაში შემავალი კომპონენტების თანამიმდევრობის საკითხები, დამუშავდეს ანალიტიზმების გაკომპოზიტების ფორმალური მეთოდები.

¹¹ ამაზე აქ აღარ შეეჩერდებით, რადგანაც იგი საკმარის ვრცელადაა ჩვენ შერჩეული (იხ. რ. ღამბაშიძე, სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები. 1986, გვ. 142—164).